

до джерела: http://pidruchniki.com/1658092552093/filosofiya/filosofiya_prava#433.

4. http://studopedia.su/5_5043_znachennya-filosofii-prava-v-pidgotovtsi-maybutnih-yuristiv.html електронний ресурс.

5. <http://coollib.com/b/321660/read> (Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. (fb2).

6. <http://all-filosof.ru/filosofija-prava/62/712-znachennya-filosofi%D1%97-prava-v-pidgotovci-majbutnix-yuristiv>. [Електронний ресурс] All-filosof.ru – філософський портал.

Бурлаченко Катерина Андріївна

студентка групи М-ЮД – 621

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: начальник
відділу організації наукової роботи,
доктор філософських наук*

Марченко О.В.

ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНА ЮРИСТУ ФІЛОСОФІЯ ПРАВА?

Питання висвітлення філософії права як чиннику формування світогляду юриста особливо актуалізується в сучасних умовах, умовах проведення в нашій державі конституційно-правової реформи, інтеграції України до ЄС. За таких умов значення правничої діяльності та роль юриста в цих процесах трансформації держави та суспільства складно недооцінювати, оскільки саме від світогляду, рівня правосвідомості та правової культури юриста залежатиме ефективність здійснюваних реформ та подальший розвиток нашої країни.

Філософія права необхідна кваліфікованому юристу, зокрема студентам – майбутнім фахівцям права, для якісного підвищення рівня їх професійної компетентності, набуття нових знань і навичок, що загалом сприятиме оптимізації системи правових взаємовідношень у людському співтоваристві і виявленню позитивних умов удосконалення соціально-правового життя.

До того ж, на скільки прикро б це не звучало, але у сучасному соціумі правосвідомість громадян знаходиться на початковому етапі свого розвитку. Головними причинами цього є стійка тенденція до розвитку правового нігілізму та правового позитивізму, відсутність чіткої межі між мораллю і правом. Сьогодні в нашій країні за порівняно невисокої правосвідомості громадян часто виникають окремі невідповідності у сприйнятті сучасних демократичних цивілізаційних цінностей. У частини населення вони асоціюються з матеріальним добробутом, а не з демократією, свободою, правами людини [1, с. 498]. Знов ж такі, слід підкреслити, що в таких умовах юридична освіта та юристи мають стати рушійною силою для якісних перетворень в українському суспільстві та державі.

Питанням дослідження становлення і розвитку філософії права як науко-

вої дисципліни, в тому числі її значенні у формуванні світогляду юриста, присвячені праці таких відомих вітчизняних вчених, як О.В. Бабкіна, О.О. Бандура, О.А. Баумайстер, В.А. Бачинін, В.С. Бігун, Н.Б. Болотіна, С.А. Бублик, Т.В. Воєцька, І.С. Гриценко, О.Г. Данильян, В.Н. Денисов, К.К. Жоль, В.С. Журавський, В.П. Колісник, В.А. Короткий, М.В. Костицький, О.В. Марченко, Н.С. Прозорова, П.М. Рабінович, О.В. Скрипнюк, В.І. Тимошенко, Ф.П. Шульженко, Ю.С. Шемшученко та ін.

Розкриваючи значення філософії права у процесі формування світогляду юриста, варто спочатку зазначити, що собою являє філософія права. Так, відомо, що одним із перших цим поняттям послуговувався Г. Гегель, на думку якого філософія права є окремо взятою наукою про право, що своїм предметом має ідею права [2, с. 21]. В свою чергу, відомий сучасний філософ-правознавець В. С. Нерсисянц, вважає, що предметом філософії права є дослідження змісту права, його сутності і поняття, основ і місця в житті, цінності і значення, ролі в житті людини, суспільства, держави [3, с. 16]. В енциклопедичному юридичному словнику філософія права тлумачиться як наука, яка вивчає світоглядні, аксіологічні, антропологічні та гносеологічні основи права як регулятора суспільних відносин у їх взаємодії з індивідом, суспільством і державою» [4, с. 912].

В науковій літературі з цього приводу додається, що філософія права досліджує взаємодію світу буденності і системності соціального життя, а юридичні науки (як теорія держави і права) — взаємодію держави і суспільства, роль і значення права в політичній системі суспільства тощо, а головне — сутнісні характеристики права, закономірності його виникнення, функціонування і розвитку як відносно самостійних суспільних інституцій [5, с. 98]. Необхідно наголосити на тому, що філософія права й юридичні науки мають тісні взаємозв'язки. З одного боку, як і будь-яка окремо взята наука теорія права використовує філософські поняття і категорії для своїх досліджень (право, закон, суспільство, людина, особистість, держава, благо, рівність, справедливість, істина, культура тощо), а, з іншого, — продукує свої власні поняття, які потрібні не тільки для юридичних наук, але і для філософії права (правомірна і неправомірна поведінка, злочин, закон, законність, правосуддя, обов'язки, відповідальність тощо). Зазначені системи знань стають методологічною основою для конкретних юридичних наук.

В контексті розгляду філософії права як навчальної дисципліни та її місця в системі юридичних знань хотілось би додати, що в сучасних умовах, коли інформація застаріває та втрачає актуальність надзвичайно швидко, головне призначення освіти (особливо вищої) — не надати конкретне знання, а створити його загальну структуру та навчити самостійно її наповнювати новою інформацією. І в цьому сенсі, підкреслюється у спеціальній науковій літературі, важко переоцінити метанауковий статус філософії права [6, с.42; 7, с.51]. Дійсно, з таким твердженням варто погодитися, оскільки під час навчального процесу неможливо вивчити весь матеріал, необхідним є отримання

базових фахових знань, що в подальшому дозволять розширювати та зміцнювати існуючі знання шляхом пошуку нових.

Крім того, значення філософії права як чинника формування юриста можна розкрити через її функції. Традиційно, до основних функцій філософії права належать: світоглядна, методологічна, гносеологічна, аксіологічна та виховна [5, с. 98; 8; 9]. Слід підкреслити, що саме світоглядна функція дозволяє філософії права сформувати найбільш узагальнені уявлення (знання) про правову реальність, місце людини у взаємодії системного світу (світу права) та повсякденної реальності (світу людини) і забезпечити адекватне пізнання суспільного буття. Всі ці знання мають фундаментальний характер для формування світогляду юриста, розвитку його особистості як високоморальної людини, із чітким уявленням про правову реальність, розумінням категорій «добра», «зла», «справедливість», «розумність» тощо.

Отже, слід констатувати важливу роль та місце філософії права у процесі формування світогляду юриста. Адже філософія права як система знань має методологічний характер для пізнання фахових юридичних наук. Таким чином, теорія права стає безпосередньою методологією, а філософія права — узагальненою методологією, що дозволяє досліджувати правову реальність юристами на рівні сутності.

1. Петрович З. З. Вплив моралі на правосвідомість особи: філософсько-правовий вимір / З. З. Петрович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. - 2013. - Вип. 4. - С. 496-505.

2. Циппеліус Р. Філософія права: Підручник. – К.: Тандем, 2000. – 300 с.

3. Філософія права / Под ред. В.С. Нерсесянца. – М.: НОРМА, 2000. – 256 с.

4. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я / за ред. Ю. С. Шемшученка. — 2-е вид., переробл. і допов. — К. : Юридична думка, 2012. — 1017 с.

5. Присухін С. І. Філософія права: об'єкт, предмет і функції / С. І. Присухін // Юридична наука. - 2013. - № 7. - С. 97-103.

6. Корабльова В. М. Філософія права в Україні: ідеологічні підстави / В. М. Корабльова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. - 2013. - № 4. - С. 40-47.

7. Булат Є. А. Правові цінності як основа розвитку юриспруденції: філософсько-правовий аспект / Є. А. Булат // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. - 2016. - Вип. 2. - С. 51-53.

8. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків: Право, 2009. – 208 с.

9. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид. спец. вузів. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 472 с.